

472 с. 8. Теплоэнергетика и теплотехника: общие вопросы: справочник / Под общ. ред. чл.-корр. РАН А.В. Клименко и проф. В.М. Зорина. – М.: МЭИ, 1999. – 528 с.

Bibliography (transliterated): 1. Mykytenko, V.V. Enerhoefektyvnist' promyslovoho vyrobnytstva. Monohrafiya. Kyev: Ob'yednanyy instytut ekonomiky NAN Ukrayiny, 2004. Print. 2. Fedyshyn, B.P. Ekonomika enerhetyky: navch. posib. dlya studentiv enerhetychnykh spetsial'nostey VNZ. – Ternopil': Aston, 2003. Print. 3. Kozyn, V.E., et al. Teplosnabzhenye: uchebnyk dlya studentov vuzov. Moscow: Vissh. shkola, 1980. Print. 4. Proskurnya, O.M. and O.I. Hanus. Ekonomika v enerhetytsi: navch. posib. – Kharkiv.: Pidruchnyk NTU «KhPI», 2012. Print. 5. Yonyn, A.A., et al. Teplosnabzhenye: uchebnyk dlya vuzov. Moscow: Stroyizdat, 1982. Print. 6. Safonov, A.P. Sbornik zadach po teplofikacii i teplovym setjam: ucheb. posobie dlja vuzov. Moscow: Jenergoatomizdat, 1985. Print. 7. Sokolov, E.Ja. Teplofikacija i teplovyje seti: uchebnyk dlja vuzov. – Moscow: Izdatel'stvo MJeI, 2001. Print. 8. Klimenko, A.V. and V.M. Zorin. Teplojenergetika i teplotekhnika: obshhie voprosy: spravochnik. – Moscow: MJeI, 1999. Print.

Надійшла (received) 24. 09.2014

УДК 658.5:628.4.032

К. Д. БЕРЛЕТОВА, студентка НТУ «ХПІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ПРИВАТНОГО БІЗНЕСУ В СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ТВЕРДИМИ ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ

Охарактеризована існуюча система поводження з твердими побутовими відходами в Україні. Виявлені недоліки взаємодії держави і приватного бізнесу у сфері поводження з твердими побутовими відходами. Запропоноване вирішення основних проблем взаємодії держави і бізнесу шляхом створення партнерських відносин. Визначена сутність поняття «державно-приватне партнерство» і його основні риси. Описані вихідні умови застосування державно-приватного партнерства та модель його функціонування у сфері поводження з твердими побутовими відходами.

Ключові слова: тверді побутові відходи, відходи як товар, державно-приватне партнерство, екологічна ефективність.

Вступ. Світовий технічний прогрес закономірно призвів до того, що існування людини стало екологічно небезпечним. Відходи виробництва та споживання вимагають для складування не тільки значних площ, а й забруднюють шкідливими речовинами, пилом, газоподібними виділеннями атмосферу, територію, поверхневі і підземні води.

Ці відходи можуть розглядатися як джерело постійно поповнюваних матеріально-сировинних ресурсів. За оцінками фахівців, більше 60% міських відходів – це потенційна вторинна сировина, що може бути перероблена і реалізована. Ще близько 25% – це органічні відходи, які можуть бути перетворені в компост [1].

Сфера поводження з твердими побутовими відходами (ТПВ) є соціально значущою. Тому дана сфера знаходиться у віданні держави. Сформована до теперішнього часу система державного регулювання поводження з відходами в Україні має переважно природоохоронний характер. Інтереси наглядових органів спрямовані на розширення обмежень і заборон, що прямо протилежно економічним інтересам здорового бізнесу [2]. В результаті – кількість

використовуваних твердих побутових відходів не перевищує 4 % від загального обсягу ТПВ.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Останнім часом з'являються публікації щодо утилізації відходів в різноманітних ЗМІ, аналітичні звіти, результати досліджень, рекомендації, підготовлені як незалежними організаціями й окремими авторами, так і профільними відомствами, і пропонуються для обговорення громадськості, учасникам ринку поводження з відходами, потенційним інвесторам. Проблемами дослідження теоретичних та практичних аспектів щодо забезпечення утилізації твердих побутових відходів займалися такі вчені й фахівці як: В.Б. Жуковицький [3], А.С. Гринін, В.М. Новіков [4], К. де Сільгі [5] та інші.

Досвід країн ЕС підтверджує ефективність переробки ТПВ як вторинної сировини у боротьбі з проблемами нагромадження відходів. Тим не менш в Україні використання технологій рециклінгу носить вибіркового і поодинокий характер.

Мета досліджень. Метою дослідження є визначення проблем організації переробки відходів в Україні і обґрунтування пропозицій з їх вирішення.

Результати досліджень. Процес поводження з відходами включає в себе декілька взаємопов'язаних етапів: збір відходів, перевезення, сортування, переробка, захоронення.

Збором відходів займаються домовласники, керуючі компанії ЖКГ, підприємства. Перевезення ТПВ – це вивіз відходів з місць їх збору до сортувальної станції. Сортування відходів – поділ і/або змішання відходів згідно з визначеними критеріями на якісно різні складові. Сортування ТПВ здійснюється на сміттесортувальних станціях. Переробка ТПВ проводиться на сміттєпереробних заводах. Захоронення відходів відбувається на полігоні [6]. Полігони для зберігання відходів знаходяться у власності муніципалітетів, деякі з полігонів передані приватним компаніям в оренду.

Весь процес обігу ТПВ – збір, вивезення, сортування, переробка, зберігання – розрізнений, адже знаходиться в управлінні різних незалежних компаній або МУПів, отже, немає послідовності цілей, кожен реалізує бізнес, керуючись тільки своїми інтересами [7].

Перевезенням ТПВ в Україні в основному займаються приватні компанії, які обираються муніципалітетами на конкурсній основі. Перевізник отримує оплату за вивезення сміття від домовласників, і згодом при доставці ТПВ на сміттєпереробне підприємство оплачує тариф за прийом відходів. Протиріччя в тому, що тариф за прийом відходів на сміттєпереробному підприємстві постійний, а тариф за вивезення сміття формується на конкурсній основі при виборі компанії перевізника (коли ціна є єдиним критерієм визначення переможця). Таким чином, із зростанням конкуренції тариф на вивезення буде

знижуватися. При цьому знижується прибуток перевізника. Існуюча схема провокує перевізника до недобросовісної поведінки, в результаті якого відходи звозяться на несанкціоновані звалища. Крім того, коштів, що залишилися від отриманого тарифу виявляється недостатньо для ефективної організації збору відходів. Конкуренція між фірмами перевізниками тільки посилює цю ситуацію. Держава методами регулювання і заборонами не може вирішити проблему несанкціонованих звалищ. Таким чином, існуючу організацію перевезення відходів силами приватного бізнесу не можна назвати ефективною. Неналежним чином організований збір сміття, відсутній селективний збір відходів [6].

Переробка ТПВ також може бути передана приватному бізнесу. Однак при передачі даних функцій приватному бізнесу виникають проблеми. Сама форма правовідносин між муніципалітетом і приватною компанією допускає можливість встановлення умов, які не сприятимуть ефективному веденню бізнесу (короткий термін оренди, «перекидання» на виконавця всіх організаційних питань, в тому числі тих, які муніципалітет повинен вирішувати до передачі об'єктів в оренду, покладання всіх ризиків на виконавця, висока орендна плата за землю і за об'єкти, які не придатні до використання при одночасній вимозі великих інвестицій в будівництво нових об'єктів). Все це свідчить про прагнення муніципалітету не тільки передати в приватне управління даний бізнес, а й перекласти всі проблеми на приватного оператора [7].

Для ефективного управління сферою ТПВ взаємовідносини між державою і бізнесом повинні будуватися на основі партнерства. Державно-приватне партнерство (ДПП) може стати такою моделлю організації бізнесу в сфері поводження ТПВ.

Під ДПП розуміється форма організації бізнесу при взаємодії держави і приватного бізнесу, яка передбачає об'єднання ресурсів обох сторін для спільного досягнення спільної мети.

Спираючись на існуючі дослідження (Хасанов Р.Х. [8], Варнавський В.Г. [9], Шадріна О. В.[10]) ДПП, можна виділити його загальні ознаки: сторонами ДПП є держава/муніципалітет і приватний бізнес; взаємодія сторін закріплюється на, юридичній основі; взаємодія зазначених сторін має партнерський, рівноправний характер; ДПП має чітко виражену публічну, суспільну спрямованість; у процесі реалізації проектів на основі ДПП консоліднуються активи (ресурси і вклади) сторін; фінансові ризики і витрати, а також досягнуті результати розподіляються між сторонами в пропорціях згідно взаємним домовленостям; модель ДПП орієнтована скоріше на надання послуг протягом контрактного періоду, ніж на будівництво активу (наприклад, дорога, підтримувана в хорошому стані і доступна для громадян протягом 25 років, а не

будівництво дороги як такої); партнери з приватного сектора відбираються на конкурсній основі; єдина ціна: структура платежів за контрактом зазвичай складена таким чином, щоб державні органи та/або користувачі платили тільки за послуги, що надаються на задовільному рівні, а не за активи, закладені в надання послуг. Платежі повинні впливати на поведінку постачальника послуг. Рівень виплат повинен бути пов'язаний з рівнем послуг, а, отже, він знижується при ненаданні послуг або недостатній результативності.

При побудові моделі взаємодії держави і приватного бізнесу передбачаються такі вихідні умови:

1. Держава готова повністю віддати дану сферу діяльності в управління бізнесу і отримувати якісну послугу (а не заробляти).

Для передачі всіх повноважень бізнесу, і переходу муніципалітету до контрольно-регулюючих функцій потрібна політична воля органу влади. Крім того, необхідно мотивувати інвестора. Щоб отримати на виході якісну послугу і вирішення екологічних проблем, потрібно створити бізнесу умови максимального сприяння: надати землі і об'єкти, які мають державну реєстрацію та закріплені права на власність, звільнити від орендних платежів, оптимізувати оподаткування [9].

2. Держава не буде розвивати в даній сфері конкуренцію, так як це не доцільно у сфері поводження з відходами.

У зв'язку з тим, що сфера переробки ТПВ дуже витратна і її рентабельність безпосередньо залежить від обсягу переробленого сміття, то в умовах обмеженості ресурсів і встановленого постійного тарифу за утилізацію ТПВ, конкуренція між переробними підприємствами призведе до браку сировини для всіх учасників ринку, що неминуче спричинить за собою банкрутство ряду переробних підприємств. Враховуючи цей ризик, інвестор не буде вкладатися в цю сферу діяльності [8].

Таким чином, припустимо, що держава все управління з поводження з ТПВ передає керуючій компанії (КК). Муніципалітет передає КК земельні ділянки і об'єкти з поводження з ТПВ в довгострокову оренду. КК як оператор процесу щодо поводження з ТПВ укладає угоди з перевізниками ТПВ на поставку відходів, а також з генеральним підрядником для будівництва заводу з переробки відходів.

КК контролює всі матеріальні та фінансові потоки, що дозволяє планувати свою господарську діяльність. Тариф буде забезпечувати діяльність всього процесу поводження з ТПВ, а кошти від реалізації вторсировини і готового продукту забезпечать повернення інвестицій. Крім того, КК вносить свої кошти, залучає кошти кредиторів та інвесторів.

Витратну частину становлять платежі перевізникам твердих побутових відходів, витрати на будівництво та функціонування сміттєпереробних заводів,

обслуговування полігонів, орендна плата (за довгострокову оренду землі під заводи, полігони), виплати за кредитами, дивіденди.

Оплата перевізнику за доставлені на переробку відходи буде стимулювати їх до того, щоб привозити більше ТПВ. Чим більше привозять, тим більше отримують. Отже, у перевізників не буде інтересу звозити відходи в ліс. Крім того, якщо ввести окремий тариф за роздільний сміття, то, можливо, перевізники налагодять систему прийому роздільного сміття.

Наявність достовірної інформації про потоки і обсяги відходів дасть можливість формувати інвестиційну політику підприємства, що дозволить КК планувати будівництво заводу з виготовлення готової продукції. Додатковою мотивацією до будівництва заводу з виробництва продукції з вторсировини буде держзамовлення на продукцію, наприклад, для комунального господарства (контейнери для збору відходів, малі садово-паркові форми – лавки, урни і т.д. з відходів пластмас).

Муніципалітет може виступити інвестором, внісши кошти на будівництво об'єктів поводження з ТПВ (полігони, будови). Тоді муніципалітет увійде в акціонерний капітал КК проекту готовими об'єктами.

Висновки. Отримані результати підтверджують, що приватній особі в приватному порядку не вигідно займатися переробкою ТПВ через занадто високі витрати і ризики. Муніципальні підприємства неефективні, тому що вони за відсутністю орієнтації на отримання прибутку не мають стимулів до зниження витрат. Модель управління сферою поводження з ТПВ вибудована на основі партнерських відносин держави і бізнесу. Використання моделі з запропонованими умовами дозволить організувати взаємодію владних структур та бізнесу і забезпечити якісну очистку території країни від ТПВ.

Список літератури: 1. Програма поводження з побутовими відходами в місті Києві на 2010–2015 роки. – № 996/4434. – 08.07.2010. 2. *Бачурин А.Н.* Проблема утилизации и использования твердых бытовых отходов / А.Н. Бачурин // Вісник Донбаської національної академії будівництва та архітектури. – Макіївка, 2009. – Вип. 1(75). – С. 89–92. 3. *Жуховицький В.Б.* Утилизация твердых бытовых отходов / В.Б. Жуховицький, В.Я. Меллер, А.Н. Тугов. – Днепропетровск: «Свидлер А.Л.», 2011. – 546 с. 4. *Гринин А.С.* Промышленные и бытовые отходы: хранение, утилизация, переработка / А.С. Гринин, В.Н. Новиков. – М.: ФАИР-Пресс, 2002. – 336 с. 5. *Катрин де Сильги.* История мусора. От средних веков до наших дней / Пер. с фр. И. Васюченко, Г. Зингер. – М.: Текст, 2011. – 288 с. 6. *Черниговский М. В.* Гармонизация законодательства в сфере государственно-частного партнерства. [Электронный ресурс] / М. В. Черниговский – Режим доступа: <http://council.gov.ru/files/> 7. *Приймак О.А.* О проблемах нормативно-правового обеспечения внедрения ресурсосберегающих технологий и вовлечения отходов в хозяйственный оборот / О.А. Приймак, Б.В. Боравский, В.Л. Гончаренко // Аналітичний вісник. – «О состоянии и проблемах правового регулирования в области обращения с отходами производства и потребления». – 2008. – № 8 (353). 8. *Хасанов Р.Х.* Риски проектов частно-государственного партнерства / Р.Х. Хасанов// – Омськ, ВЗФЭИ. – 2007. 9. *Варнавский В.Г.* Государственно-частное партнерство. Теория и практика. – ГУ-ВШЭ, 2010. 10. *Шадрина Е. В.* Муниципальные услуги и социальная выгода [Електронний ресурс] / Е. В. Шадрина, Я.В. Яговцев. – Режим доступа: <http://www.umdice.org/>

Bibliography (transliterated): 1. Prohrama povodzhennia z pobutovymy viskhodamy v misti Kuyevi na 2010–2015 roky. – No 996/4434. – 08.07.2010. Print. 2. *Bachurin A. N.* Problema utilizatsyi i ispolzovaniya tverdykh bytovykh otkhodov. – Visnyk Donbaskoyi natsionalnoyi akademiyi budivnytstva ta arkhitektury. – Makiyivka, 2009. – Vyp. 1(75). – 89–92. Print. 3. *Zhukhovitskyi V. B.* Utilizatsyya tverdykh bytovykh otkhodov. – Dnepropetrovsk: «Svidler A. L.», 2011. – 546. Print. 4. *Grinin A. S.* Promyshlennyye i bytovyye

otkhody: khraneniye, utilizatsyya, pererabotka. – Moscow: FAIR-Press, 2002. – 336. Print. 5. *Katrin De Silgi*. Istoriya musora. Ot srednikh vekov do nashykh dney. – Moscow: Tekst, 2011. – 288. Print. 6. *Chernigovskiy M. V.* Garmonizatsyya zakonodatelstva v sfere gosudarstvenno-chastnogo partnerstva. Web. <<http://council.gov.ru/files>> 7. *Pryimak O. A.* O rproblemakh normativno-pravovogo obespecheniya vnedreniya resursosberegayushchikh tekhnologiy i vovlecheniya otkhodov v khoziaystvennyi oborot. – Analitichnyi visnyk. – «O sostoyanii i problemakh pravovogo regulirovaniya v oblasti obracheniya s otkhodami proizvodstva i potrebleniya». – 2008. – No 8 (353). Print. 8. *Khasanov R. Kh.* Riski proektov chastno-gosudarstvennogo partnerstva. – Omsk, VZFEI. – 2007. Print. 9. *Varnavskiy G. V.* Gosudarstvenno-chastnoye partnerstvo. Teoriya i praktika. – GU-VShE, 2010. Print. 10. *Shadrina Ye. V.* Munitsypal'nyye uslugi i sotsyal'naya vygoda. – Web. <<http://www.umdcipe.org>>

Надійшла (received) 23.09.2014

УДК 657.422

С. В. БРІК, канд. екон. наук, доц., ХТУ «ХІІІ»

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ В РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У статті розглянуто місце і роль документообігу для підприємств ресторанного господарства та побудовано модель організації бухгалтерського обліку на підприємствах харчування. Висвітлено питання щодо типових форм первинних документів, які мають ряд недоліків та потребують додаткового вивчення з метою подальшого врегулювання первинних документів. Удосконалені первинні та зведені документи з обліку запасів, які забезпечують інформацією відповідних користувачів, дозволять якісно сформувати графік документообігу, від якого залежить ефективне функціонування підприємства в цілому. Ускладнена специфіка облікового процесу на підприємствах ресторанного бізнесу потребує введення поетапного бухгалтерського обліку.

Ключові слова: план-меню, денні забірні листи, замовлення-рахунок, товарний звіт.

Вступ. Тема документообігу в громадському харчуванні досить актуальна. Це пов'язано з обліковою специфічністю, бо тут поєднано виробництво з торгівлею. Тому як бухгалтеру закладу громадського харчування, так і студенту економічного напрямку потрібно володіти цією специфікою.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Дослідженням організації документообігу займалися Ф. Ф. Бутинець [1, с. 15], який у своїх працях розглянув графіки документообігу як складові техніки ведення бухгалтерського обліку, О. В. Лишиленко [2, с. 21], що висвітлив не лише організацію документообігу, але і його значення на підприємстві.

Мета досліджень, постановка проблеми. Не дивлячись на висвітлення науковцями питання організації документообігу, саме на підприємствах ресторанного бізнесу документообіг у середовищі обліку запасів залишається невирішеним, тому потребує подальшого дослідження і вдосконалення.

Постановка завдання. Метою даної статті є здійснення критичного аналізу ролі документообігу у створенні ефективної системи обліку запасів, визначення напрямів його вдосконалення на підприємствах ресторанного господарства.